

Сонця. Відміна цієї секунди сприятиме, насамперед, операторам телефонних мереж, фінансовим ринкам і системам управління повітряного руху – всім тим, чия робота потребує абсолютної пунктуальності. Ініціатор зміни часу в Україні, депутатський корпус партії регіонів, до категорії «зацікавлених» не відносити.

Противники «високосної» секунди заявили, що впровадження високих технологій у світі викликає зростання ризику. «Будь-який збій в службі Часу може обернутися трагічними збитками», – заявила Еліза Аріас, співробітник паризького Міжнародного бюро мір і ваг. Для прикладу вона привела роботу операторів міжнародних летовищ і запуски ракет, запуск яких ніколи не відбувається у дні, коли відбувається корекція Часу. Китай відреагував зауваженням, що перегляд традиційної системи Часу ускладнить роботу астрономів, які порівнюють спостереження, що охоплюють тисячі років. Канада і Великобританія попередили, що відмова від «високосних» секунд буде означати кінець Часу по Гринвічу як одиниці міри.

Очікується, що ціну «високосної» секунди вирішуватимуть в Міжнародному союзі електров'язку (ITU) на засіданні в Женеві [22, С. 11–14].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Філософський словник. За редакцією В.І. Шинкарука / В. Шинкарук. – К., Головн. ред. укр. рад. енцикл., 1986; Філіпов (м. Всесвіт, Земля, життя. – К., Наукова думка, 1977).
2. Там само. С. 758.
3. Виргинский В. Новая физическая картина мира / В. Виргинский // Очерки истории науки и техники XVI–XIX вв.
4. Спиноза. Избранные произведения. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 608 с.
5. Кант И. Основы метафизики нравственности. – М.: Мысль, 1999. – 1472 с.
6. Культурология. XX век. Словарь. – Спб.: Универ. книга, 1997.
7. Ленін В. П 3 тв., Т 29 / В. Ленін. – С. 215.
8. Вернадський Володимир Іванович / В. Вернадський // Довідник з історії України. – К.: Генеза, 2001.
9. Вернадский и современное представление о биосфере. Сборн.: М.: Знание, 1978. – 94 с.
10. Ткаченко Е. У всех отнимут секунду жизни / Е. Ткаченко // Н.Г. – №2, 2012. – С. 2
11. Шимбалев А.А. Атлас звездного неба. / А. Шимбаев, – М: АСТ, – Минск «Харвест», 2008.
12. www.oracle-today.ru
13. www.oracle-today.ru (газета «Ступени «Оракула»», – С. 26.

SUMMARY

World time is changeable, as well as dynamics of Universe. Every object of Universe moves due to a gravitation, space and energyinformative fields created by twisting or rotation of objects (spin).

I. B. POTAPEVA

СУЧАСНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ СОЦІЄТАЛЬНОГО КАПІТАЛУ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Сучасний стан розвитку людства характеризується комплексною та системною глобалізацією, бажанням постійного зростання єдності сучасного світу, яка обумовлена необхідністю вирішення світових проблем, що постійно загострюються. Цілісність вирішення глобальних проблем розвитку людства залежить від збереження однієї з найважливіших загальнолюдських цінностей – прав та обов'язків людини і громадянина. Соцієтальний капітал розвитку людства в основі діяльності суб'єктів суспільних відносин здійснює збереження прав людини в принципах, нормах і правилах взаємовідносин між суб'єктами суспільного буття.

Парадигмально значущими у дослідженні соцієтального капіталу є вивчення концепцій економічного капіталу К. Маркса; єдності суспільства і спільнот Ф. Тьонніса; соцієтальної спільноти Т. Парсонса; соціального та символічного капіталів П. Бурдьє; соціального капіталу Р. Інґхланда, Г. Лурі, А. Портеса, Р. Патнема, Д. Томас, Ф. Фукуями, а також Л. Гайнундінової,

А. Єпанчіцева, А. Ланцман, Н. Тихонової, Л. Федотова; форм капіталу В. Радаєва; культурного капіталу В. Лі; соціального та людського капіталів Дж. Коулмана, людського капіталу Г. Беккера; всеєдності в російській філософії (В. Соловйов, С. Булгаков, В. Моїсєєв та ін.); соцієтальної трансформації російського суспільства Т. Заславської; соцієтального рівня соціальної пам'яті Л. Логунової; комунікативної концепції соцієтального капіталу О. Русакової та ін.

А. А. Зінов'єв вважає, що «історія людства є історія виникнення, розвитку і загибелі суспільних організмів, в яких на певній стадії і в певних умовах виникає орган їх цілісності – держава. Історія окремого органу цілого як історія самостійного соціального феномена така ж безглузда, як, наприклад, історія певного Мозку у відриві від історії організмів, які мають мозок» [7, с. 198].

Соцієтальний капітал держави є ресурсом інтеграції суспільства. Володіння даним ресурсом організує, направляє і контролює спільну діяльність і відносини індивідів та соціальних груп. Зародження такої властивості соцієтального капіталу можна побачити в античному полісі. Поліс виріс із спільноти та перетворився в самодержавне об'єднання, економічно замкнуте.

Дійсно, держава є об'єктивно необхідним структурним елементом політичної системи суспільства. У житті суспільства вона виступає як політична організація. Але, з іншого боку, в діяльності держави є і неполітичні аспекти – фінансові, науково-технічні, організаційні, духовні та ін. Держава є наймасовішою організацією, яка намагається об'єднати навколо себе всі верстви населення. Це передбачено законодавчо і відображається у свідомості громадян.

«Держава, з одного боку, сприймається як інститут, бажаний для всіх її громадян; а з іншого, – розглядається як орган, що на демократичних і правових основах впорядковує, організує, гармонізує, управляє сукупністю міжіндивідуальних і міжгрупових відносин, спрямовує їх інтереси в суспільне русло, завдяки чому будується суспільство і формується суспільна свідомість як духовна реальність, як ідеологія», – вважає В. О. Таран. «Більше того, її взагалі можна розглядати як феномен народного руху, бо вона сприяє духовно-культурній ідентичності народу, виступає змістом соціалізації сучасного та наступних поколінь, створює стійкий механізм збереження духовно-культурної і політичної цілісності народу» [11].

Кожна держава прагне до того, щоб її основа – громадяни країни, стали би її прибічниками у внутрішній та зовнішній політиці. З'являються такі соцієтальні цілі, як підтримка балансу між різними складовими частинами суспільства, забезпечення між ними інтегративних процесів, об'єднання соціальних, політичних, економічних та інших ресурсів суспільства і спрямування їх на вирішення локальних або глобальних проблем. Це умова виникнення соцієтального капіталу, потреби в духовно збагаченому ресурсі.

Поява соцієтального капіталу пов'язана із становленням людства в цілому. На нашу думку, даному ресурсу не властива вичерпаність, бо він внутрішньо властивий людству. Соцієтальний капітал перебуває в активній та латентній, або потенційній формах. Активної форми він набуває в кризові моменти розвитку особистості, соціальної групи, суспільства, людства в цілому. При цьому латентність не означає пасивність і бездієвість. Потенційність соцієтального капіталу проявляється у здатності до внутрішньої спонтанності та рефлексії під впливом зовнішніх, або внутрішніх факторів та подій, що передбачає потребу особистої участі суб'єктів соцієтального капіталу в здійсненні активної творчої, наукової, виробничої, професійної та інших видів діяльності. Потенційність соцієтального капіталу є його духовно збагаченою властивістю. Завдяки цьому вона виступає регулятором соцієтальної активності суб'єктів суспільних відносин і контролює можливість виникнення небезпечних та руйнівних наслідків активності, як загальної характеристики живих істот, їх власної динаміки, джерела перетворення і підтримки ними життєво значимих зв'язків із середовищем.

Енергетичним джерелом здійснення соцієтальної активності в життєдіяльності людства є органічна солідарність цілісності суспільних відносин. Органічна солідарність цілісності суспільних відносин означає значні соціальні зв'язки і взаємозалежність, поєднує автономію індивіда із взаємозалежною колективною свідомістю, залишає великий простір для індивідуальної ініціативи і рефлексії та саморефлексії.

Соцієтальний капітал держави полягає в усвідомленні її суб'єктами того факту, що держава є продуктом об'єднання та необхідної цілісності суб'єктів суспільних відносин, формування індивідуальної і колективної громадянської відповідальності за долю держави, а не перекладання

даної відповідальності на уряд, що є актом перекладання права вирішення долі держави представниками уряду.

Згідно із цим «інтереси цілого та інтереси цілісності не є інтересами всіх громадян суспільства і навіть не є інтересами більшості. Це особливі інтереси. Вони можуть часом вступити у конфлікт з інтересами будь-яких груп громадян, більшості і навіть усіх. Іноді ці інтереси може виражати і захищати всього одна людина. Іноді вони взагалі не усвідомлюються і відстоюються їх противниками навіть проти їх власних інтересів. Тому думка більшості населення країни ще не є показником інтересів країни. ...Частіше думка більшості не збігається з інтересами цілого, оскільки ця думка диктується умонастроями хвилини, а інтереси цілого часом охоплюють десятиліття і століття, якщо не всю історію даної людської спільноти» [7, с. 196].

Ознаками більшості, як маси, є стандартизація суспільного життя, централізація управління, масове споживання, бюрократизація суспільного життя, розповсюдження масової культури, домінування однієї із ключових ролей засобів масової інформації у формуванні ціннісних орієнтацій, установлення контролю держави над усіма сферами суспільного життя і деформація уявлень про свободу чи мінімізація свободи взагалі, зміна змісту цінностей пануючою «елітою», панування правлячої еліти. Відбувається процес становлення соціальної, економічної, політичної, культурної односторонності, прикладом чого є «держава всезагального благоденства» (чи ілюзія «держави всезагального благоденства»), «теорія єдиного середнього класу» [12, с. 11].

Іншими словами, відбувається своєрідне усереднення суб'єктів суспільного життя. Це означає те, що більшість не тотожна цілісності – однієї із ключових характеристик соціетального капіталу, яка передбачає об'єднання людей навколо з'ясування, дослідження, вирішення найважливіших проблем розвитку сучасного суспільства і людства в цілому, а не на основі ілюзорної ідеології більшості. Відбувається збереження соціальної свободи особистості, яка виражається в інтегрованості, самодостатності, автономності суб'єктів та об'єктів суспільного життя, їх внутрішній активності. Це розуміння суб'єктами суспільного життя особливостей оточуючого середовища.

Соціетальний капітал як цілісність суспільних відносин виражає відносини між сукупністю елементів суспільного життя і зв'язок, який об'єднує ці елементи і приводить до появи в сукупності нових, інтегративних властивостей і закономірностей, які не властиві суб'єктам та об'єктам суспільного життя людства в роз'єднаному вигляді.

В. Шмаков вважає, що «принцип єдності за самою сутністю свого буття ноуменальний, а принцип безлічі феноменальний. Інакше кажучи, справжня природа ідеального світу – єдність, справжня природа світу часу і міри – безліч. Єдність без безлічі не може усвідомлювати свого змісту, безліч без єдності позбавлена реального змісту єдності і є лише потенційний образ хаосу. Життя космосу є постійна реалізація змісту єдності у безлічі і гармонізація безлічі в єдності. Кінцева межа його еволюції є повна реалізація безлічі потенцій єдності і повне об'єднання всього багатоманіття в єдиному центрі. Космос прагне до цієї мети у двох нерозривно об'єднаних процесах: шляхом безмежної диференціації єдності і шляхом організації безлічі» [14, с. 45].

Існують також й універсальні всезагальні образи та ідеї, які мають психічно успадкований характер, що передається від покоління до покоління, та лежать в основі діяльності людини, і мають назву колективного несвідомого.

Поняття «колективного несвідомого», «архетипу», ввів у науковий обіг К. Г. Юнг, визначивши архетип, як нераціональне несвідоме [15]. «Під несвідомим він розумів неособисту душу, спільну для всіх людей, навіть якщо вона виражає себе через індивідуальну свідомість. ...архетип – це зафіксований колективним несвідомим культурний стереотип, що впливає на людську поведінку й історію людства» [1, с. 125].

Архетипічність соціетального капіталу людського розвитку в тому, що він в основі пізнавальної діяльності суб'єктів суспільних відносин забезпечує розуміння світу, внутрішню єдність і взаємозв'язок культур. Соціетальний капітал є способом зв'язку спадкових безсвідомих праобразів і структур психіки. Тому даний ресурс розвитку людства формує зразки поведінки, мислення у безсвідомому колективному, які виникали протягом усього розвитку людства. Відповідно до цього духовність соціетального капіталу є формоутворюючим початком у душевності кожної людини. Завдяки цьому соціетальний капітал як ресурс цілісності структурує уявлення та знання суспільних суб'єктів про світ, себе та інших людей. Таким чином, соціетальний

капітал сприяє внутрішній єдності людських культур і діяльності особистостей та соціальних груп, забезпечує взаємозв'язок різних епох. Архетипічність ідеї цілісності світу формується в культурі, субкультурі, релігії, міфології.

Так, О. Г. Дугін у соціології глибин пише, що «існує тільки проміжна сфера – імажинер, сфера міфу, сфера колективного безсвідомого, яка має свою власну логіку і свою власну топіку, топіку міфу. При певних обставинах із цієї топіки міфу в одному напрямку, всередину, породжується «єго» («я») через процес індивідуалізації міфу, і людина починає говорити про себе «я». Також треба зазначити, що «...саме ім'я також дано звідкись «зовні». Раніше ім'я брали у святих, іноді батьки іменували (в деяких родинах часто до сих пір так і роблять) по чоловічій лінії – на честь діда, по жіночій (рідше) – на честь бабки. У цьому присвоєнні імен ще до нашого часу збереглася ідея перевтілень роду, руху крізь рід однієї і тієї ж інстанції – тобто такої, яка триває крізь покоління індивідуалізації» [6, с. 28-29].

Таким чином, архетипічність соціального визначає єдність структури родинного, а також соціокультурного простору із врахуванням специфіки історичного та соціального часу. Тобто соціетальний капітал формує просторово-часову цілісність, середовище подій.

Продовжуючи дослідження співвідношення більшість-цілісність, зазначимо, що, на думку Е. Тоффлера, «сама ідея більшості є ... консервативною і застарілою. Оскільки в розвинутих країнах далеко не завжди більшість складає найбільш частину населення, оскільки сама «більшість» складається із меншості, шкала інтересів яких коливається аж до протилежності, не має сенсу ототожнювати більшість і справедливість. Навпаки, визнання багатоманіття та опора на інтереси меншості повинні стати принципом демократії майбутнього, який закладає фундамент міцної і стабільної цивілізації». Суспільство майбутнього повинно стати, відповідно Е. Тоффлеру, і менш ієрархічним. «Воно буде скоріше мережею, ніж новою ієрархією організацій» [10, с. 20-21].

На відміну від більшості, всезагальність є чинником і результатом взаємодії суб'єктів. Вона виражає внутрішню структурну єдність усіх елементів і властивостей кожної цілісної системи, а також безмежно різноманітні зв'язки і відносини даної системи з іншими оточуючими її системами. Завдяки всезагальності світ являє собою не хаотичне нагромадження предметів, а закономірний процес руху і розвитку матерії. Зв'язки між предметами і явищами можуть бути безпосередніми й опосередкованими, постійними і тимчасовими, сутнісними і менш сутнісними, випадковими і необхідними та ін. Важливе місце займають причинні відносини, залежність теперішнього кожної системи від її минулого, від впливу довкілля, зв'язок між властивостями кожного елемента і законами його зміни, зворотний зв'язок у всіх саморегулюючих системах.

Всезагальність як змістовна складова соціетального капіталу означає, що пізнання об'єктивного світу можливе лише на основі всебічного, системного дослідження будь-яких об'єктів, виділення всіх сутнісних зв'язків і відносин, а також законів даних зв'язків. Соціетальність всезагального виражає рух від менш глибоких і менш загальних зв'язків до встановлення більш глибоких і постійних зв'язків та відносин між явищами і процесами.

«Інтереси цілого і цілісності в загальному вигляді очевидні. Це захист країни від зовнішніх ворогів, завоювання нових територій і підкорення нових народів, охорона суспільного порядку, переслідування злочинців, боротьба проти внутрішніх руйнівних сил, охорона грошової системи, організація пошти, створення системи освіти тощо. Входить сюди і податкова система» [7, с. 196].

Тобто характеристика цілого передбачає усвідомлення його частинами, елементами цілого, і цілим по відношенню до самих себе, усвідомлення емоційної близькості із подібними собі частинами. Ціле є емоційною готовністю бути цілісністю, а цілісність передбачає діяльність і дієвість в інтересах, передусім, цілого. Цілісність є повнотою, всебічним охопленням усіх властивостей, сторін і зв'язків об'єкта, внутрішньою обумовленістю суб'єктів суспільних відносин, тим, що визначає їх специфіку та унікальність. Як змістовна складова соціетального капіталу, цілісність забезпечує внутрішню єдність об'єкта, його обумовленість довкіллям.

О. Ю. Чернишова вважає, що для описання Цілого необхідні принципи і закони Гармонії. Одним із них є принцип єднання, «сутність якого полягає в рівноцінності триєдності унікальності (єдинності, полярності), єдності (об'єднання в цілісність, неділимість) і єднання (рівноцінності цілого і його частин), який дає можливість рівноцінному співіснуванню абстрактного, конкретного і закономірного» [13, с. 15].

Виступаючи атрибутивною характеристикою соціетального капіталу, цілісність відображує сутнісні сторони, властивості і відносини об'єктивної дійсності. Тому соціетальний капітал розвитку людства формує універсальні і необхідні форми людського мислення, які обумовлені конкретно-історичним колективним досвідом людей та відображують загальні і сутнісні властивості, зв'язки і відносини буття суб'єктів суспільних відносин, є вихідними принципами його пізнання і духовно-практичного перетворення. Соціетальний капітал відтворює властивості і відносини об'єктивної реальності та її пізнання у всезагальній і найбільш концентрованій формі. Відбувається синтезування знань людей про природу і соціальну реальність, формується картину світу людства.

Під картиною світу Н. Г. Баранець розуміє, «світоглядні структури, які лежать у фундаменті культури певної історичної епохи, тобто те, що продукується колективним культурним суб'єктом. Образ світу ж створюється або конкретним індивідом, або певною групою культурних суб'єктів» [2, с. 5].

Соціетальність картини світу являє собою структуроутворюючу компоненту соціального середовища. Тому картина світу відображує сукупність внутрішніх зв'язків суб'єктів та об'єктів оточуючого середовища. Завдяки соціетальному капіталу, ці зв'язки є стійкими і забезпечують цілісність суб'єктів суспільного буття та їхню тотожність самим собі. Соціетальний капітал способу життя є комплексним аналізом основних сфер життєдіяльності суб'єктів суспільних відносин, а саме їх праці, побуту, освіти, культури, особистого і суспільного життя, національних відносин, а також формує ціннісні орієнтації людей, стиль життя і виживання.

Сучасна картина світу характеризується глобалізаційними тенденціями у соціальній, політичній, культурній, духовній сферах суспільного життя, технократичним підходом до розвитку людства, а також гуманістичними, людиноцентристськими прагненнями людей, соціальних груп, суспільств, людства в цілому.

Так, в Указі Президента України про Національну доктрину розвитку освіти зазначено: «Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник та основний важіль сучасного прогресу...» [9].

«Головні фактори і тенденції, які сформують картину світу 2015 року... є демографічні тенденції; природні ресурси та оточуюче середовище; наука і технологія; світова економіка та глобалізація; національна та інтернаціональна влада; майбутні конфлікти; роль США». Кожен фактор буде по-різному впливати в різних регіонах і країнах. Фактори не обов'язково підсилюють один одного, в деяких випадках вони можуть діяти в протилежних напрямках [5].

Різноспрямованість означає, з одного боку, крайню міру неоднаковості пов'язаних один з одним наведених вище факторів та тенденцій. З іншого, – передбачає наявність внутрішнього, необхідного зв'язку, внутрішньої єдності даних напрямків розвитку. Проблему різноспрямованості, що обумовлює недовіру цих факторів, ми бачимо в тому, що дані показники формуються не одночасно, мають різні часові межі із своїми специфічними ознаками. Це поділяє фактори та тенденції на старі і нові, які дуже часто заперечують, виключають один одного. Час характеризує послідовність, тривалість, ритм, темп та відносність даних показників. Соціетальний капітал людського розвитку є характеристикою соціального простору і забезпечує співіснування, взаємодію та структурованість тенденцій світового розвитку.

О. С. Панарін пише про те, що «...ще на початку XIX століття дослідники писали про єдиний світовий простір, який створював ринкову цивілізацію обміну. Поява механічного ткацького станка в Англії обернулася розоренням мільйонів ткачів в Індії; зародження республіканської ідеї у Франції стало підривати трони східних монархій, а в Росії надихнуло рух декабристів». Вчений вважає, що «глобальний гнозис має подвійне дно. Зовнішня сторона його відображує всі колишні штампи епохи модерну – прогрес, всезагальне благоденство, права людини. Внутрішня, яка виражається тайною мовою еліти, зрозумілою лише обраним, будучи розкритою, здатна викликати справжнє заміщення свідомості» [8, с. 5-6]. Тобто мова йдеться про ведення політики подвійних стандартів у рамках глобалізаційних перетворень розвитку людства.

В. Г. Воронкова зазначає, що «найактуальнішими ідеями нашого часу є технотронна цивілізація змінюється на антропогенну (Г.Г. Ділігенський); «настав кінець історії», тобто почався

постісторичний період (Ф. Фукуяма); народження «багатовимірної людини» постіндустріальної цивілізації (Г. Маркузе); «революція в області людської психіки» (Р. Бекк), у рамках якої він виділяє три революції: науково-технічну (матеріальну, соціальну, психічну)» [4, с. 448].

Досліджуючи основні мегатенденції світового розвитку, В. Г. Воронкова вважає, що «виникнення в майбутньому метаідеології, метасвідомості, метакультури станеться в результаті конвергенції і дивергенції як єдиного кодексу загальнолюдських норм і цінностей, принципів поведінки, що сприяють виживанню й розвитку людства як єдиного цілого» [4, с. 424].

Сутність конвергенції в тому, що в суспільному розвитку сучасної епохи актуальною є тенденція до зближення соціальних систем, наприклад, таких як капіталізму та соціалізму в таке суспільство, яке об'єднує в собі позитивні риси і властивості кожної із них. Але можливий обмін і негативними рисами. Тому соціетальний капітал у конвергенції проявляється в об'єктивній тенденції до інтернаціоналізації не тільки економічної, політичної, культурної, але і духовної діяльності в сучасну епоху, у необхідності спільного вирішення загальнолюдських глобальних проблем.

Т. І. Бутченко вважає, що «сучасна глобалізована економіка «переросла» національно-державний характер соціокультурних та економічних регуляторів, ставить під сумнів існування «держави загального добробуту» та заперечує соціальні передумови демократичного розвитку. Це вказує на нагальність потреби подолати стихійність глобалізації, спрямувати її енергію в конструктивне русло відтворення планетарної єдності в соціальному та національному розмаїтті людства» [3, с. 152].

Соціетальний капітал як соціокультурний регулятор економічних процесів має наднаціональний характер, але формується як на рівні особистості, соціальної групи, суспільства та людства в цілому. Нації властива, передусім, спільність матеріальних умов життя – території, економічного добробуту та ін. Соціетальним капіталом нації є спільність рис національного характеру, який проявляється в національній своєрідності та різноманітті її культури.

У питаннях виживання людства звернемося до висновків сучасної генетики про те, що вплив довкілля викликає неспрямовані зміни генетичного коду, тобто призводить до мутації. Дані зміни призводять до виникнення якісно нових організмів, які обов'язково потрапляють у процес природного відбору. Виживають і залишають нащадків, які продовжують відтворення людського роду, лише адаптовані до умов зовнішнього середовища організму. Тому ми вважаємо, що соціетальний капітал є одним із основних ресурсів у проєкті виживання цивілізації. Соціетальний капітал є ресурсом реабілітації людського духу. З іншого боку, даний ресурс є проєктом людського розвитку.

XIX століття характеризується утвердженням ідеї прогресу і тримається близько двох століть. Велику роль зіграв розвиток дарвінівської теорії еволюції. Уже у 1851 році А. Жаварі писав: «З початку цього століття ідея прогресу фактично настільки затвердилася, що більше ніким не спростовується і єдине питання, яке ще має сенс задавати, це питання про умови, в яких прогрес реалізується». «Суттю буржуазних теорій прогресу цього часу була віра в те, що людство рухалося, рухається і буде продовжувати рухатися в напрямку свого морального вдосконалення». Але в цьому «нерідко бачили неминучий закон соціального руху».

Так, для А. де Токвіля «прогрес складався в русі до рівності», і надавав йому божественного характеру. Г. Спенсер вважав, що «хоча прогрес і необхідний, для нього немає одноманітних правил». А. Кондорсе висловлює свою «впевненість у щасті і вдосконаленні людства», і вважає, що «...людям слід правильно використовувати ті сили, які дає їм розвиток знань». Ш. Ренув'є протестував проти перетворення прогресу в подібність божества. На його думку, прогрес можливий, але він зазнає дії випадкових причини, і ми не можемо приписувати йому універсальність, або необхідність.

У XX столітті з'явилися значні сумніви в ідеології прогресу. Складається відношення до прогресу як фундаментальної проблеми, яка ставить людство в ситуацію виживання в силу створення небезпечних факторів, які можуть призвести до загибелі цивілізації. В даній складній ситуації усвідомленості подвійності прогресу великий вклад внесла група дослідників, відомих під назвою Римського клубу (Дж. Форрестер, Д. Л. Медоуз, М. Месарович, Е. Пестель, А. Печчеї тощо) [10, с. 3-7].

Таким чином, ідеї прогресу, особливо його технічний та технологічний аспекти, сповнені гіпотетичністю варіантів розвитку людства, його чинників, виявилися недостатніми для вирішення проблем його виживання. Важливими є його антропний, соціоантропний та соціетальноантропний аспекти.

Досліджуючи подвійні стандарти цивілізаційного суспільства, О. С. Панарін вважає, що «...якщо б прогрес насправді перетворився в монополію обраної меншості, він рано чи пізно був би похований обуреною більшістю. Модерну необхідно буде або підтвердити в нових умовах свій універсальний характер, дійсно доступний для всіх народів землі, або бути похованим під хвилями нового варварства і боротьби всіх проти всіх». Така обрана меншість «...наполягає на якісній відмінності західного менталітету від всіх інших; прогрес з цієї точки зору виглядає не як продукт загальнолюдського розвитку, а як споконвічна монополія західної цивілізації, яка породила цей настільки унікальний і в сутності мало доступний для інших феномен. ...Нас переконують у тому, що людство не може багатьма дорогами йти до єдиного майбутнього – до нього веде лише той шлях, який для західної цивілізації органічний. Представники інших цивілізацій і культур – в кращому випадку лише епігони західного прогресу, але не його творці» [8, с. 13-14].

Таким чином, встановлено, що соціетальний капітал держави є метаресурсом (знання, цінності, технології, надбання культури) інтеграції людства. Виникнення духовно збагаченого ресурсу пов'язано із виникненням та становленням людства і визначенням у ньому конкретного суспільства. Зазначеному ресурсу не властива вичерпаність, натомість йому властива процесуальність відтворення. Соціетальний капітал внутрішньо властивий людству та відображає закономірності розвитку людяності та гуманізму, як онтології, буття світу.

Здійснення соціетального капіталу в життєдіяльності людства відбувається у органічній солідарності цілісності суспільних відносин людства, що передбачає значні соціальні зв'язки і взаємозалежність, поєднання автономії особистості із взаємозалежністю з гетерономією колективу, лишає великий простір для творчості, рефлексії та саморефлексії як представника всезагального – людства.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Афонін Е. А. Велика розтока (глобальні проблеми сучасності: соціально-історичний аналіз) / Афонін Е. А., Бандурка О. М., Мартинов А. Ю.; Укр. тов-во сприяння соц. інноваціям, Від. інф.-бібл. забезпечення Апарату Верховної Ради України. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. – 352 с. – (Серія «Відкрита дослідницька концепція»; вип. № 2).
2. Баранец Н. Г. Картина мира европейского человека от Античности до Просвещения: материалы для учителей МКХ, литературы и истории / Н. Г. Баранец. – Ульяновск: ИПК ПРО, 2001, – 28 с.
3. Бутченко Т. І. Інтеграція людства як соціально-політичний проект сучасності / Т. І. Бутченко // Нова парадигма: журн. наук. праць / голов. ред. В. П. Бех. – Вип. 65, Ч. 2. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – С. 152-159.
4. Воронкова В. Г. Філософія: навч. посіб. / Валентина Григорівна Воронкова. – К.: Професіонал, 2004. – 464 с.
5. Глобальные тенденции развития человечества до 2015 года: материалы Нац. разведыват. Совета США / [пер. с англ. М. Леонович]. – Екатеринбург: У-Фактория, 2002. – 119 с.
6. Дугин А. Г. Логос и мифос: социология глубин: учеб. пособие для студентов вузов / Александр Гельевич Дугин. – М.: Трикта; Академ. Проект, 2010. – 363 с. – (Технологии социологии).
7. Зиновьев А. А. Запад / Александр Александрович Зиновьев. – М.: Эксмо: Алгоритм, 2007. – 507, [1] с. – (Политический бестселлер).
8. Панарин А. С. Искушение глобализмом / Александр Сергеевич Панарин. – М.: Эксмо: Алгоритм, 2003. – 415 с. – (Жизнь идей).
9. Про Національну доктрину розвитку освіти [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 17.04.2002 №347/2002. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
10. Современные буржуазные концепции общественного прогресса: критический анализ: науч.-аналит. обзор / сост. В. Б. Сагарев. – М.: ИНИОН, 1987. – 38 с. – (Критика буржуазной идеологии, реформизма и ревизионизма).

11. Таран В. О. Концепція ідеології перехідного суспільства в контексті соціокультурного аналізу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія і філософія історії» / Володимир Олександрович Таран. – К., 2001. – 40 с.
12. Федотова В. Г. Меняющаяся социальность: будущее капитализма / В. Г. Федотов, В. А. Колпаков, Н. Н. Федотова // Вопросы философии. – 2011. – № 6. – С. 3-15.
13. Чернышова Е. Ю. Целое / Елена Юрьевна Чернышова. – Харьков: III тысячелетие, 1998. – 104 с.
14. Шмаков В. Закон синархии и учение о двойственной иерархии монад и множеств / Владимир Шмаков. – К.: София, 1994. – 320 с.
15. Юнг К. Г. Архетип и символ / Карл Гюстав Юнг. – М.: Ренессанс, 1991. – 297, [2] с. – (Страницы мировой философии).

SUMMARY

To optimize the role of societal capital in self-organization and public administration mechanisms, relating to the development of Mankind and Ukrainian society, the special determinants are grounded.

A. V. POVAZHNA

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ДУХОВНОЇ СФЕРИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ ТА ПРОБЛЕМА ЇЇ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Розв'язання проблем безпеки духовної сфери сучасного українського соціуму не має якогось єдиного і однозначного вирішення. Воно може бути лише комплексним, багатоетапним і складним. Єдиною метою, центральною ланкою пошуку шляхів такого вирішення має бути не якась вузько локальна проблема, що стосується певного регіону або можливостей її вирішення, а глобальна, людська, гуманістично-екзистенційна проблема виживання людини і людства, збереження їх здоров'я та необхідних природних і соціальних умов діяльності та рекреації, їх всебічного фізичного і духовного розвитку. І тут на перший план виходить розвиток та застосування всього комплексу соціогуманітарного знання, що повинно охопити всі аспекти індивідуального та суспільного життя людини і створюваних нею соціальних інституцій його забезпечення. Йдеться про систему життєдайних, життєконтролюючих і життєспрямовуючих принципів та ідей загальнолюдської культури, в першу чергу культури життя та громадянського порозуміння. Негативний характер факторів зовнішнього і внутрішнього впливу на безпеку культурного і духовного розвитку в сучасній Україні здатна подолати ефективна система взаємодії детермінант оптимізації забезпечення безпеки духовної сфери сучасного українського соціуму.

Метою даної статті є з'ясування детермінант оптимізації забезпечення безпеки духовної сфери в сучасному українському соціумі.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- з'ясувати механізм формування і зрощування духовної особистості;
- виявити особливості основних детермінант оптимізації забезпечення безпеки духовної сфери в сучасному українському соціумі;
- проаналізувати якості системи безпеки духовної сфери як соціального феномена.

У змістово-смысловому ключі проблема безпеки духовної сфери українського суспільства в спеціальній літературі порушувалася вкрай рідко. Сучасного стану розробки явно недостатньо для повноцінного розкриття сутності та особливостей такої безпеки. Що стосується окремих аспектів проблеми, то варто зосередити увагу на двох основних – це духовна сфера життя українського суспільства та її безпека.

Проблема духовного здавна знайшла своє місце в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних авторів. Продуктивні ідеї щодо духовності розгортаються у творах Платона, Аристотеля, А. Августина, Ф. Аквінського, Г. Гегеля, І. Канта, А. Тойнбі, К. Ясперса. Особливу значимість у дослідженні проблеми духовності здобувають філософські ідеї релігійної спрямованості, до авторів яких відносяться М. Бердяєв, І. Льїн, В. Соловйов, П. Флоренський, С. Франк. У «філософії серця» Г. Сковороди, М. Гоголя, П. Куліша, І. Франка, П. Юркевича, сфера розуму далеко не вичерпує